

Positiivne OÜ

Veoautojuhi C- kategoria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise korraldus, õppekava, õpiväljundid ja hindamismeetodid.

Koostatud 28.03.2016.a.

Juhi ettevalmistamise eesmärgid

Juhi ettevalmistamine peab õpilasele andma teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks vastavalt taotletava kategoria mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele.

Juhi ettevalmistamise eesmärgiks on luua eeldused:

- 1) vastutustundliku juhi liikluskäitumise kujunemiseks;
- 2) juhi ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemisele

Juhi ettevalmistamine

Juhi ettevalmistamine toimub täiendusõppe korras liiklusteooriaõppe ja õppesõitude vormis.

Juhi ettevalmistamist viib läbi mootorsõidukijuhi õpetaja (edaspidi *õpetaja*).

Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide ülesehitus

Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide ülesehitus ning vahelduvus tagavad õppekavas ettenähtud teadmiste ja oskuste omandamise ning õpilase ettevalmistamise vastavalt juhi liiklusalastele kvalifikatsiooninõuetele.

Liiklusteooria õppevorm

Liiklusteooria õppevormiks on auditoorne õppevorm. Liiklusteooriaõppe läbiviimiseks võib koolitaja lisaks auditoorsele õppevormile kasutada ka praktilise töö tunde (edaspidi *praktikum*).

Koolitaja võib juhi õppet kasutada täiendavalt ka iseseisvat õpet, mida ei arvestata vähimate õppemahtude hulka.

Õppesõit

Õppesõidul võib õpetaja õpetada korraga ainult ühte õpilast.

Õppesõidul peab õpilasel olema kaasas õpilase koolituskursuse õpingukaart (edaspidi ka *õpingukaart*).

Iga õppesõidu alustamisel märgib õpetaja õpingukaardile õppesõidu läbiviimise kuupäeva, kellaaja ja õppekava kohase teema.

Iga õppesõidu lõpus märgib õpetaja õpingukaardile õppesõidutundide arvu ja hinnangu õpilase oskuste kohta.

Paber kandjal oleva õpingukaardi sissekannete õigsust kinnitavad õppesõidu lõpus õpilane ja õpetaja oma allkirjaga, elektroonilise õpingukaardi puhul toimub sõiduõppe sissekannete õigsuse kinnitamine elektroonilise õpingukaardi keskkonnas, millesse sisenemine nõuab õpetaja ja õpilase autentimist.

Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide kestus

Liiklusteooriaõppe auditoorse õppevormi ühe õppetunni kestus on 45 minutit ja õppesõidutunni kestus on 45 minutit. Õppesõidu tundide vahel peab olema puhkepaus vähemalt 15 minutit.

Õpilasele tagasiside andmine

Õpilase ettevalmistuse taseme mitterahuldavate tulemuste korral peab koolitaja andma õpilasele õppeprotsessi käigus tagasisidet ja konsultatsioone, tagamaks juhile vajalike teadmiste ja oskuste omandamise.

Juhi ettevalmistamise koolituskursuse lõpetamise eeldus

Juhi ettevalmistamise koolituskursuse lõpetamise eelduseks on õppekavas sätestatud õpiväljundite saavutamine.

Juhi täiendusõppe läbimise tõendamine

Täiendusõppe läbimist tõendab koolituskursuse tunnistus ning koolitaja elektrooniliselt esitatud koolituskursuse tunnistuse andmed liiklusregistris.

Nõuded C-kategooria mootorsõiduki juhi õpingute alustamiseks

Koolituskursusele võetakse õppima C-kategooria auto juhtimisõigust taotlev isik, kelle alaline elukoht on Eestis ja kes:

- 1) C-kategooria auto juhtimisõiguse taotlemisel on omanud vähemalt üks aasta B-kategooria või BC1-kategooria auto juhiluba arvestades kursusele taotluse esitamise kuupäevast;
- 2) C-kategooria auto juhtimisõiguse taotlemisel on õppetöö alustamisel vähemalt 21 aastat vana;

Juhi tervisetõend

Koolituskursusele vastuvõtmiseks peab isik omama taotletava kategooria mootorsõiduki juhtimist lubava märkega kehtivat tervisetõendit.

Õppekava sisu ja koolituskursuse läbimine

Õppekava määrab juhi ettevalmistamiseks kohustuslikud õppeained ja nende vähimad mahud, vajalikud õppevahendid, meetodika ning juhi nõutavad teadmised, oskused ja käitumise.

Pärast koolituskursuse läbimist peab õpilane:

- 1) teadma liiklusreegleid;
- 2) oskama jälgida liiklust;
- 3) oskama teha optimaalseid otsuseid;
- 4) oskama valitseda mootorsõidukit või autorongi;
- 5) oskama näha ja ennetada ohte;
- 6) oskama tegutseda riske vältides.

Õpilase õpetamise ja hindamise kriteeriumid

Õpilase koolitamisel arvestatakse, et koolitatakse suurema ohu allika valdajat liikluses, kes oma võimaliku väära käitumisega võib põhjustada ohuolukordi, millega võivad kaasneda kahjulikud tagajärjed.

Õpilase omandatud hoiakud ja suhtumine kaasliiklejatesse ning keskkonda, tema teadmised ja sõiduvilumus peavad kindlustama turvalisuse nii endale kui teistele liiklejatele.

Õpilase koolitamisel kontrollitakse enne järgmist õppeetappi tema eelnevalt omandatud teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud õppeprotsessi ohutuse tagamiseks ja häireteta kulgemiseks. Vajaduse korral tehakse lisakoolitus.

Teoreetiliste teadmiste kontrollimisel pannakse rõhku õpilase arusaamisele ohtlike liiklusolukordade tekkemehhanismist ja liiklusreeglite tundmisele ning riskide vältimisele.

Mootorsõiduki ja autorongi ehituse tundmise hindamisel on põhiline õpilase oskus määrata mootorsõiduki või autorongi tehnoseisundi vastavust liiklusohutus- ja keskkonnanõuetele ning oskus võimaluse korral viga kõrvaldada.

Sõiduuskuse hindamisel, eriti enne õppesõidu alustamist liikluses, peab õpetaja veenduma õpilase võimes mootorsõidukit või autorongi laitmatult juhtida. Sõiduuskust hinnatakse asjaomase vahekontrolli teostamisega. Vahekontrollil ei ole harjutuste aeg piiratud.

C-kategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise erisused

Kui C-kategooria auto juhtimisõigust taotlev isik omab BC1-kategooria auto juhtimisõigust ja juhiluba, peab isik saama ettevalmistuse teooriaõppes vähemalt 5 õppetunni ja õppesõidus 5 õppesõidutunni mahus. Selles mahus antavas õppes peavad C-kategooria ja C1-alamkategooria

mootorsõiduki juhi ettevalmistamise õppekavast olema hõlmatud õppeained, mis käsitlevad erisusi C-kategooria auto juhi ettevalmistamisel võrreldes C1-alamkategooria auto juhi ettevalmistamisega.

C-kategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise õppekava sisu ja õpiväljundid

1.Õppekava struktuur, õppe kestvus ja korraldus

1.1 Teooriaõpe ja sõiduõpe toimuvad kursuse vormis vahelduvalt ja metoodiliselt õiges järjestuses ning hõlmama järgmisi teooriaõppe ja sõidutundide teemasid, mahuga vähemalt:

Tabel 1

Jrk.	Teooriaõpe	Tundide arv	Jrk.	Sõiduõpe	Tundide arv
1.	Liiklusreeglid ja käitumine liicluses	5			
			2.	Sõiduki käsitsemine	1
3.	Sõiduki tundmine	5			
			4.	Sõiduki juhtimine õppeplatsil	3
5.	Liiklusohutus	4			
	Vahekontroll liiklusreeglite tundmises	1		Vahekontroll juhtimisoskuses	1
			6.	Sõiduki juhtimine liicluses	3
7.	Liikluspsühholoogia	2			
			8.	Sõiduki juhtimine erioludes	2
9.	Liiklusalased lisanõuded ja eeskirjad	3			
	Teooriaõpet kokku	20		Sõiduõpet kokku	10

1.2. Teooriaõpe ja sõiduõpe toimuvad vastavalt tabelis toodud numeratsiooni järjestusele. Teooriaõppe teemad on nummerdatud paaritute arvudega ja neile järgnevate sõiduõppe kordade teemad paarisarvudega.

1.3. Sõltuvalt õppe korraldusest, õpetamise metoodikast ja tingimustest võib vajaduse korral muuta teemade käsitlemise järjestust.

1.4. Enne järgmise teema juurde minekut võib õpilaste teadmisi ja arusaamist käsitletud teemast hinnata teadmiste kontrolliga.

1.5. Minimaalselt ette nähtud teooriaõppe tundide ja sõidutundide piiratud arvust tingituna peab käesolevast õppekavast juhindudes suuremat rõhku panema liiklusohutust enam mõjutavate teemade ja tegurite käsitlemisele.

1.6. Koolitusel õpitu kinnistamiseks ja materjali kordamiseks võib õpilasele ette näha iseseisva töö. Õpilane teeb iseseisva töö õpetaja soovist lähtudes ja neile tuginedes. Iseseisva töö tulemusi kontrollib õpetaja.

1.7. Vajaliku lisakoolituse teemad ja mahud täpsustatakse pärast vahekontrolli.

2. Teooriaõpe – 20 tundi

2.1. Liiklusreeglid ja käitumine liicluses – 5 tundi

(1) Liiklusreeglite õppe eesmärk on:

1) süvendada liiklusreeglite tundmist, kindlustamaks lugupidavat hoiakut teiste liiklejate ning looduskeskkonna suhtes;

2) taotleda ohutu liiklemise põhimõtete omaksvõttu;

3) arendada riskiteadlikkust;

4) arendada objektiivse enesehinnangu võimet.

(2) Vajalikud õppevahendid on liiklusõpik, liiklusseadus, liiklusmärgid, ring- jm ristmike ning teelõikude joonised, reguleerija ja fooride maketid. Jooniseid ja makette võivad asendada slaidid, lüümikud või videofilmid.

2.1.1. Mõisted

2.1.1.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada järgmisi mõisteid, mis on vahetult seotud sõiduki liikumisega:

- 1) anda teed;
- 2) eesõigus;
- 3) peatumine;
- 4) parkimine;
- 5) hädapeatumine;
- 6) manööver;
- 7) möödasõit;
- 8) pööre;
- 9) ümberpõige;
- 10) liiklusõnnetus.

2.1.1.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada ka järgmisi mõisteid, mis ei ole vahetult seotud sõiduki liikumisega:

- 1) sõidukite kategooriad, millesse jaotatakse autod ja mootorrattad juhtimisõiguse seisukohalt;
- 2) sõiduk, mootorsõiduk, auto, mootorratas, haagis, poolhaagis, kerghaagis, autorong, ühissõiduk, jalgratas, mopeed, traktor jt liikurmasinad;
- 3) autode liigitus kategooriate ja tüübi järgi;
- 4) esmane juhiloa omanik ja piiratud juhtimisõigus;
- 5) halb ja piiratud nähtavus, pimed aeg;
- 6) liikleja, juht, sõitja, jalakäija;
- 7) liikluskorraldusvahend;
- 8) tee, sõidutee, peatee, sõidurada, sõidukirida, eraldusriba, kõnnitee, teepeenar, ülekäigurada, jalgrattatee;
- 9) teega külgnev ala;
- 10) asula;
- 11) tegelik mass;
- 12) tühimass;
- 13) registrimass;
- 14) teljekoormus;
- 15) valmistajakiirus.

2.1.2. Liikluskorraldus

2.1.2.1. Isikud, kes kontrollivad ja korraldavad liiklust

Pärast koolitust peab õpilane teadma liikluse reguleerija ja pädeva ametiisiku vastavaid õigusi ja kohustusi.

2.1.2.2. Reguleerija märguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada pildi abil reguleerija märguandeid, nende tähendusi ja lubatud liikumissuundi nende korral.

2.1.2.3. Foorid

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada foori tulede kõiki tähendusi ja lubatud liikumissuundi nende korral.

2.1.2.4. Liiklusmärgid ja teemärgised

Pärast koolitust peab õpilane tundma ja oskama:

- 1) selgitada kõikide liiklusmärkide ja lisateatetahvlite tähendusi;
- 2) näidata joonistel liiklusmärkide mõjupiirkondi;
- 3) selgitada joonistel teekattemärgiste ja püstmärgiste tähendust.

2.1.3. Juhi märguanded

2.1.3.1. Suunamärguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada, kuidas anda hoiatusmärku suunatudega ja käega enne sõidu alustamist, pööret, ümberreastumist või ettekatsetud peatumist;
- 2) selgitada ohte, mis võivad tekkida väära suunamärguande korral;
- 3) põhjendada, miks hoiatusmärguande ei anna juhile eesõigust;

4) selgitada, millal kasutada ohutulesid ja ohukolmnurka.

2.1.3.2. Pidurdamis- ja peatumismärguagne

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada pidurdamis- ja peatumismärguagne vajadust ja
- 2) kuidas piduritule(de) rikke korral seda asendada käemärguandega.

2.1.3.3. Helisignaali

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, millal ja kuidas tohib anda helisignaali.

2.1.3.4. Valgussignaali

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, millal ja kus antakse valgussignaali sõiduki põhitulede vilgutamisega.

2.1.4. Sõiduki paiknemine

2.1.4.1. Paiknemine teel, sõiduteel, sõidurajal, sõiduraja valik

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada:

- 1) sõiduki paiknemist asulas ja asulavälisel teel;
- 2) ristmikku ületava sõiduki paiknemist enne ristmikku, ristmikul ja pärast ristmikku;
- 3) sõiduki paiknemist enne ja pärast vasak- või tagasipööret;
- 4) otse sõitva sõiduki paiknemist;
- 5) sõiduki paiknemist enne ja pärast parempööret;
- 6) millised sõidurajad on eraldatud ühissõidukitele;
- 7) trammiteel sõitmise korda;
- 8) sõitmist sõidukireas ja sõidurajal, arvestades sõiduki laiust ja vajalikku külgvahet.

2.1.4.2. Pikivahe eessõitva sõidukiga

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohutu pikivahe vajadust eri liiklusoludes;
- 2) millest sõltub ohutu pikivahe.

2.1.5. Teeandmiskohustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada:

- 1) teeandmise kohustuse ja eesõiguse kasutamise omavahelist seost;
- 2) kuidas peab tegutsema juht, kellel on teeandmiskohustus;
- 3) joonise abil juhi tegutsemist seal, kus puuduvad liikluskorraldusvahendid (kehtib parema käe reegel);
- 4) juhi tegutsemist, kui alustatakse liikumist sõidutee äärelt või teepeenralt;
- 5) juhi tegutsemist, kui sõidetakse teele teega külgnevalt alalt;
- 6) juhi tegutsemist, kui kasutatakse kiirendusrada;
- 7) juhi tegutsemist pöördel ristmikult välja sõites;
- 8) juhi tegutsemist, millega ta peab arvestama, kui ühissõiduk väljub tähistatud peatusest;
- 9) juhi tegutsemist väljasõidul peateele.

2.1.6. Mõõdasõit ja vastusõitvad sõidukid

2.1.6.1. Tegutsemine mõõdasõidul või möödumisel

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) mõõdasõidu ja möödumise erinevust;
- 2) ohutuks mõõdasõiduks (möödumiseks) vajalikke tingimusi;
- 3) ohte mõõdasõidu (möödumise) üksikutel etappidel;
- 4) vajalikke piki- ja külgvahesid;
- 5) millest sõltub mõõdasõidutee pikkus;
- 6) näidete varal mõõdasõidu- (möödumis-) tee pikkuse muutumist sõidukite mitmesuguse sõidukiiruse ja pikkuse korral;
- 7) miks on mõõdasõit (möödumine) mõnedes kohtades ja olukordades keelatud.

2.1.6.2. Mõõdasõidu keeld

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada ohte ja teadma, miks ja kus ning mis olukorras ei tohi eessõitvast sõidukist mööduda, s.t:

- 1) piiratud nähtavusega teelõigul;
- 2) kui tagasõitja on alustanud möõdasõitu;
- 3) kui eessõitev juht annab vasaksuunamärku;
- 4) vastutuleva sõiduki korral, kui tegu on riskiga;
- 5) reguleerimata ülekäigurajal;
- 6) raudteeülesõidukohal ja vahetult enne seda;

7) ristmikul ja ristmiku vahetus läheduses sellele suubuval teel, märkida erandid, millal möödasõit on lubatud.

2.1.6.3. Sõidukist möödumise keeld

Pärast koolitust peab õpilane oskama põhjendada ja teadma kohti, kus ja kustkaudu ei tohi eessõitvast sõidukist mööduda, s.t:

- 1) piiratud nähtavusega teelõik, kui puudub teekattemärgistus;
- 2) reguleerimata ülekäigurajad;
- 3) aeglustusrajad, teepeenar või ühissõiduki peatuskoha teelaiend.

2.1.6.4. Möödasõit või möödumine erilaadi sõidukitest

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohte, mis tekivad autorongist või puksiirrongist möödasõidul (möödumisel);
- 2) ohte, mis tekivad pikkadest ja laiadest sõidukitest möödasõidul (möödumisel);
- 3) kuidas mööda sõita (mööduda) teetöömasinatest;
- 4) ohte, mis tekivad möödasõidul (möödumisel) kaherattalistest sõidukitest;
- 5) kuidas ära tunda aeglasi sõidukeid;
- 6) sõiduteel liikuvate jalakäijatega seotud ohte.

2.1.6.5. Tegutsemine vastusõitva sõiduki korral

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada, kuidas sellises olukorras erisugustes tingimustes tegutseda.

2.1.7. Sõidukiirus

2.1.7.1. Üldnõuded sõidukiiruse valikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada lubatud suurima kiiruse ja oludele vastava kiiruse erinevust;
- 2) tuua näiteid ohuteguritest, mida juht peab arvestama ohutu sõidukiiruse valikul;
- 3) selgitada, miks peab sõidukiirus olema väike,
- 4) tihedalt asustatud piirkonnas;
- 5) kui nähtavus on vähenenud (sõltuvalt päevaajast või ilmaoludest);
- 6) ristuva liikluse korral või kohtades, kus see võib esineda;
- 7) järskudes kurvides;
- 8) tõusuharjal ja teistes piiratud nähtavusega kohtades;
- 9) pimestumise korral;
- 10) vastusõitvate sõidukite korral kitsal sõiduteel;
- 11) libedal teel;
- 12) lähenemisel ühissõiduki peatuskohale, kus on sõidukisse sisenejaid või väljujaid;
- 13) kui sõiduk läheneb lastele, kes on teel või selle läheduses;
- 14) kui sõiduk läheneb loomadele;
- 15) teetööde kohas;
- 16) õnnetuskohast möödumisel.

2.1.7.2. Kiirusepiirangud

Pärast koolitust peab õpilane oskama nimetada:

- 1) lubatavaid suurimaid sõidukiirusi asulas ja asulavälisel teel;
- 2) sõidukeid, mille lubatud suurim sõidukiirus on asulas või asulavälisel teel kehtestatud piirkiirusest väiksem.

2.1.8. Peatumine ja parkimine

2.1.8.1. Peatumise ja parkimise üldnõuded

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) peatumise ja parkimise üldisi nõudeid;
- 2) sõiduki paigutamisel tehtavaid vigu.

2.1.8.2. Sõiduki peatamise kohad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, kus ja millisel viisil võib sõidukit peatada:

- 1) asulas ja asulavälisel teel, ka kõnniteel või teepeenral;
- 2) sõidutee paremal või vasakul äärel;
- 3) ristmiku läheduses;
- 4) ülekäiguraja ja jalgrattatee läheduses;
- 5) raudtee- või trammiteega ristumise koha läheduses;
- 6) tõusuharja või kurvi läheduses;
- 7) teega külgneva ala sisse- või väljasõidukoha läheduses;

- 8) ühissõidukipeatuse läheduses;
- 9) haljasala läheduses;
- 10) liiklusringi või foori läheduses;
- 11) teekattemärgise läheduses.

2.1.8.3. Sõiduki parkimiskohad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, kus ja millisel viisil võib sõidukit parkida:

- 1) ristmiku;
- 2) raudtee või trammiteega ristumise koha;
- 3) ühissõidukipeatuse;
- 4) teega külgneva ala sisse- või väljasõidukoha;
- 5) tähistatud parkimiskoha;
- 6) teekattemärgistuse;
- 7) peatee;
- 8) aeglustus- ja kiirendusraja läheduses;
- 9) kõnniteel või teepeenral.

Õpilane peab oskama selgitada:

- 1) kes võib kasutada parkimiskohti, mis on tähistatud lisateatetahvliga „puudega inimese sõiduk“ või teekattemärgisega „puudega inimese sõiduki parkimiskoht „;“
- 2) abinõusid, mida peab rakendama, kui sõiduk jäetakse peatuma või parkima;
- 3) kohustusi või abinõusid, mida juht peab kasutusele võtma, kui tekib hädapeatumise vajadus;
- 4) kuidas toimida valvega parkla kasutamisel.

2.1.9. Erilist tähelepanu nõudvad olukorrad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohte, mis tekivad pööretel, tagurdamisel või ümberreastumisel;
- 2) silmsideme loomise vajadust teise liiklejaga oma kavatsuse selgitamiseks ja teise liikleja kavatsuse mõistmiseks;
- 3) võimalikke märguandeid, et teatada oma kavatsusest ja teise liikleja kavatsuse mõistmisest.

2.1.10. Vähekaitstud liiklejad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, kes on vähekaitstud liiklejad ja miks peavad juhid olema nende suhtes eriti tähelepanelikud.

2.1.10.1. Juhtide erilised kohustused vähekaitstud liiklejate suhtes

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) miks on jalakäijad, lapsed, vanurid, puuetega inimesed, jalgratturid ja mopeedijuhid teistest vähem kaitstud liiklejad;
- 2) miks on lastel probleeme ohutu käitumisega liikluses;
- 3) kuidas liikluskeskkond mitmel moel mõjutab laste ohutust;
- 4) joonise abil laste võimalikke tegevusi liikluses;
- 5) erilisi ohte sõidu alustamisel, pööretel ja tagurdamisel, kui läheduses on lapsi;
- 6) kuidas juht võiks ette näha olukordi ülekäigurajal või jalgrattateel;
- 7) milline on ohutu sõit ülekäiguraja ja jalgrattatee ületamisel mitmesuguse liiklustiheduse korral;
- 8) probleeme, mis halvendavad vanurite ja nägemise-, kuulmis-, liikumis- ning vaimupuuetega inimeste liikumisvõimalusi;
- 9) milline on ohutu sõit möödumisel vähekaitstud liiklejatest;
- 10) juhi kohustusi sõiduteel vastutulevate jalakäijate ning jalgratturite või mopeedijuhtidega kohtumisel;
- 11) juhi kohustusi sõitmisel kõnniteele või teepeenrale, kui seal on teisi liiklejaid;
- 12) juhi kohustusi ühissõidukisse sisenejate ja sellest väljujate suhtes.

2.1.11. Liiklus ristumisel raudtee või trammiteega

2.1.11.1. Ohutusseadmed, liiklusringid ja teemärgised

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) näidata ja kirjeldada neid ohutusseadmeid ja liikluskorraldusvahendeid, mis võivad olla tee ja rööbastee ristumise kohal;
- 2) selgitada ohte, mis võivad tekkida, kui ohutusseadmed ei tööta või asjakohased liikluskorraldusvahendid puuduvad.

2.1.11.2. Rööbastee ületamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kuidas jaotada tähelepanu, kui juht läheneb raudteele või trammiteele;
- 2) kasutatavate liikluskorraldusvahendite tähendusi;

- 3) kasutatavate märguvalgustite ja fooride tähendusi;
- 4) tegureid, mis mõjutavad kiirusevalikut lähenemisel raudteele või trammiteele;
- 5) käitumist eri ristumiskohtade ületamisel;
- 6) näidata kohti, kus tuleb seisma jääda lähenevale raudteesõidukile tee andmiseks, kui on olemas tõkkepuu, ja siis, kui seda ei ole;
- 7) juhi tegevust hädapeatuse korral raudteeülesõidukohal või trammiteel.

2.1.12. Valgustusseadmete kasutamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) tulede kasutamise nõudeid mitmesugustes tee- ja ilmaoludes;
- 2) tulede ebaõige kasutamise ohtlikke tagajärgi.

2.1.13. Mootorsõiduki pukseerimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) pukseerimise mooduseid ja tingimusi;
- 2) nõudeid pukseeriva sõiduki kohta ja selle juhile;
- 3) nõudeid pukseeritava sõiduki kohta ja selle juhile;
- 4) nõudeid ühenduslüli kohta;
- 5) pukseerimisel osalevate juhtide kohustusi ja omavahelisi kokkulepitud märguandeid;
- 6) millistel juhtudel pukseerimine on keelatud;
- 7) tuua näiteid ohtudest, mis on seotud pukseerimisega.

2.1.14. Autorongiga sõitmine

Pärast koolitust peab õpilane tundma autorongi tähistamist ja sellega sõitmise iseärasusi ning oskama tuua näiteid ohtudest, mis tekivad autorongiga sõitmisel.

2.1.15. Liiklus õuealal

Pärast koolitust peab õpilane oskama põhjendada:

- 1) õuealal kehtivaid juhi ja jalakäija kohustusi;
- 2) kehtestatud piiranguid ja nende vajadust.

2.1.16. Liiklus kiirteel

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kiirteele sõitmise iseärasusi võrreldes muu maanteeliiklusega;
- 2) kiirteel liiklemise iseärasusi võrreldes muu maanteeliiklusega;
- 3) kiirteel liiklejatele kehtestatud keelde.

2.1.17. Liiklus muutsuunaliiklusega teel

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada muutsuunaliiklusega teel sõitmise iseärasusi.

2.1.18. Sõit tunnelis

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada tunnelis sõitmise, peatumise ja parkimise ning valgustusseadmete kasutamise nõudeid.

2.1.19. Sõit jääteel

Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1) kehtestatud sõidukorda;
- 2) ohutut kiirust ja pikivahet;
- 3) ohutusnõudeid sõidul jääteel üle veekogu.

2.1.20. Sõit sadamates

Pärast koolitust peab õpilane tundma:

- 1) kehtestatud sõidukorda sadamates ja parvlaevade ületuskohtades;
- 2) ohutusnõudeid parvlaevadel.

2.1.21. Piiripunktide läbimine

Pärast koolitust peab õpilane tundma autoga piiripunktide läbimise korda.

2.2. Sõiduki tundmine – 5 tundi

2.2.1. Sõidukite liigitus

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada sõidukite liigitust ja jaotust kategooriatesse.

2.2.2. Sõiduki seadmete ja süsteemide otstarve, kontrollimine, hooldus ja tehnoseisund

2.2.2.1. Üldpõhimõtted

(1) Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) näidata sõiduki põhiosi:
  - šassiid,
  - mootorit,
  - toitesüsteemi,

- elektriseadmeid,
- jõuülekannet,
- rooli,
- pidureid,
- rattaid,
- lisaseadmeid,
- turvavarustust;

2) käsiraamatu abil selgitada sõiduki neid tehnilisi andmeid, mis on vajalikud sõiduki kasutamisel;

3) leida registreerimistunnistusest sõiduki põhiandmeid;

4) selgitada, kuidas sõiduki korrapärane kontroll ja hooldus võivad vähendada kütusekulu ja keskkonnakahjulikku mõju;

5) selgitada kütuse, õlide ja sõidukipuhastus- ning hooldusvahendite mõju keskkonnale.

(2) Vajalikud õppevahendid on õpik, lüümikud, joonised, sõiduki agregaatide, süsteemide ja nende osade näitvahendid.

2.2.2.2. Sõiduki osad

(1) Mootor:

1) selgitada mootori mehhanismide ja süsteemide vastastikust koostööd;

2) tuua näiteid olukordadest, kus esineb vingugaasimürgituse oht;

3) tuua näiteid sellest, kuidas avastada puudusi väljalaskesüsteemis;

4) selgitada õlitussüsteemi hooldust;

5) selgitada jahutussüsteemi hooldust;

6) kirjeldada külma ja sooja mootori käivitamise erisusi;

7) kirjeldada käivitussoojendi töö põhimõtet;

8) kirjeldada tühikäigul töötamist;

9) kirjeldada müra tekkimise põhjusi;

10) kirjeldada keskkonnakahjulikku mõju.

(2) Toitesüsteem:

1) selgitada kütuseלייך ja ohutusnõudeid kütuse kasutamisel;

2) joonise abil selgitada toitesüsteemide üldehitust ja otstarvet;

3) selgitada mootori heitgaaside koostisele esitatud nõudeid ja nende gaaside mõju tervisele;

4) selgitada mitmesuguse pihustuskvaliteediga diislikütuse heitgaaside mõju keskkonnale;

5) selgitada diislikütuse valikut vastavalt aastaajale.

(3) Elektriseadmed:

1) näidata joonisel generaatori, generaatoririhma, aku, kaitsmete ja mõõdikute asukohta ning kirjeldada nende otstarvet;

2) selgitada aku ebaõige käsitlemise tagajärgi;

3) kirjeldada, kuidas kontrollitakse aku vedelikutaset;

4) näidata valgustus- ja signalisatsiooniseadmete asukohti, otstarvet, kasutamist ja hooldust;

5) näidata auto ja haagise vahelisi elektriühendusi.

(4) Jõuülekanne:

1) selgitada jõuülekannete skeeme;

2) näidata joonisel jõuülekande agregaatide asukohta ja kirjeldada nende otstarvet;

3) selgitada jõuülekande liiklusohhtlikke rikkeid.

(5) Rool:

1) selgitada rooli ülesannet, ehitust ja võimalikke rikkeid;

2) selgitada võimendiga rooli tööpõhimõtet;

3) selgitada roolivõimendi rikete võimalikke tagajärgi;

4) selgitada ohte roolivõimendiga auto pukseerimisel;

5) kirjeldada rooliajama liiklusohhtlikke rikkeid;

6) selgitada esirataste vale seade tagajärgi.

(6) Pidurid:

1) selgitada piduriajamite ja -mehhanismide ehitust ning võimalikke rikkeid;

2) selgitada õhkpiduri tööpõhimõtet;

3) selgitada, kuidas leida pidurite rikkeid;

4) selgitada mitmesuguste külmumistõrjukite otstarvet;

5) selgitada eri liiki abipidurite (näiteks mootorpiduri) tööpõhimõtet;

6) selgitada mitteblokeeruva piduri (ABS) iseärasusi;

- 7) selgitada ohte, mis võivad tekkida õhkpiduriga sõiduki pukseerimisel;
- 8) selgitada mitmesuguste haagistel kasutatavate pidurisüsteemide tööpõhimõtteid.

(7) Rattad:

- 1) selgitada eri rehvitüüpide omadusi ja tähistust;
- 2) selgitada rehvi ebaõiget kulumist ja selle põhjusi;
- 3) selgitada naastrehvi kasutamise eeskirju ja nõudeid;
- 4) selgitada vale rehvirõhu tagajärgi;
- 5) selgitada tagajärgi, mis võivad tekkida, kui rattad on tasakaalustamata;
- 6) selgitada ohte, mis tekivad nõrgalt kinnitatud rattapoltide-mutrite puhul ning siis, kui paarisrataste vahele on kinni kiilunud võõrkeha;
- 7) nimetada rataste nõrga kinnituse tundemärke;
- 8) selgitada sõiduviiisi mõju rehvide kulumisele;
- 9) selgitada eri rehvitüüpide valiku aluseid.

2.2.3. Sõiduki sõidutehnilised omadused

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada, kuidas mõjutavad auto sõidu- ja keskkonnaomadusi:

- 1) veotelgede arv ja paigutus autol;
- 2) massijaotus;
- 3) diferentsiaali lukustumine või lukustamisvõimalus;
- 4) veos (ka vedelik paakautos);
- 5) üle- ja alajuhitavus;
- 6) tuul;
- 7) sõiduki gabariidi väljaulatuvad osad;
- 8) rehvid ja rehvirõhk.

2.2.4. Sõiduki erivarustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, milline otstarve on sõiduki erivarustusel:

- 1) sõidumeeriku;
- 2) mitmesuguste haakeseadmete;
- 3) kabiini ja veokasti (furgooni);
- 4) kastikalluti;
- 5) vahetuskere;
- 6) luuktõstuki;
- 7) varuratta kinnituse puhul.

2.2.5. Sõiduki veos

(1) Pärast koolitust peab õpilane teadma, kuidas nõuetekohaselt koostada ja kinnitada koormat ning katta seda nii, et koorem:

- 1) poleks ohtlik kaasliiklejatele;
- 2) ei piiraks juhi vaatevälja;
- 3) ei varjaks sõiduki tulesid;
- 4) ei varjaks numbri- ega tunnusmärke;
- 5) ei suurendaks oluliselt kütusekulu;
- 6) ei saastaks keskkonda.

(2) Pärast koolitust peab juht teadma eri liiki (tükki-, puiste-, suure- ja/või raskeveoste jt) veoste ning ohtlike veoste veo põhinõudeid.

2.2.6. Sõiduki registreerimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama tuua näiteid sõiduki registreerimisest ja ehituslike muudatuste vormistamisest Maanteeametis.

2.2.7. Säätlik sõit

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kuidas sõidustiil mõjutab kütusekulu;
- 2) välistegureid, mis võivad mõjutada kütusekulu;
- 3) seost kütusekulu ning tee- ja ilmaolude vahel;
- 4) kuidas tehnohooldus ja kontroll mõjutavad säästlikku sõitu ja keskkonda.

2.2.8. Sõiduki mõju keskkonnale

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada, kuidas kütuste heitgaasid ja koostis mõjutavad keskkonda;
- 2) selgitada võimalusi vähendada heitgaasi kahjulikku mõju keskkonnale;
- 3) tuua näiteid mitmesugustest ainetest heitgaasis ja nende mõjust inimesele ning keskkonnale;

- 4) näidata linnaliikluse osa õhusaastes;
- 5) selgitada, kuidas tuleb sõidukit kasutada, et ei tekiks üleliigset müra ja heitgaase;
- 6) selgitada, mis võib põhjustada diiselmootori heitgaasi suurt suitsusust.

2.2.9. Ohutusnõuded traktori ja liikurmasinaga liiklemisel

2.2.9.1. Traktorite ja liikurmasinate juhtimise eripärast tulenevad nõuded täiendavateks oskusteks ja vilumusteks osalemiseks liikluses.

2.2.9.2. Pärast koolitust peab õpilane olema võimeline:

- 1) oskama arvestada traktorite ja liikurmasinate juhtimise eripärast ning aeglasest liikumisest tulenevaid ohtusid, sh teistele liiklejatele;
- 2) teadma, et erinevate masinamarkidega liikluses osalemise eel tuleb eelnevalt omandada õiged juhtimisvõtted kinnisel territooriumil sõitmisel;
- 3) oskama aeglase liikumiskiirusega masinaid ja agregaatide tähistada vastavalt liiklusreeglite nõuetele.

2.2.10. Ülegabariidiliste masinate ja haakeriistade tähistamise nõuded ja täiendavad teadmised ning kohustused teedel liikumisel

Pärast koolitust peab õpilane olema võimeline:

- 1) oskama tähistada ülegabariidilisi masinaid ja agregaatide vastavalt liiklusreeglite nõuetele;
- 2) teadma täiendavatest ohtudest, mis tulenevad ülegabariidiliste masinate ja agregaatidega teedel liiklemisel.

2.2.11. Ohutus- ja keskkonnakaitsenõuded traktoritega liiklemisel ja nende hooldamisel

Pärast koolitust peab õpilane olema võimeline:

- 1) täitma kõiki ohutus- ja keskkonnakaitsenõudeid, mis tulenevad kütuse, määrdeainete, pidurivedelike, konserveerimismäärdeainete, taimekaitsevahendite ja jahutusvedelike kasutamisel;
- 2) mitte osalema teeliikluses, kui traktori käiguosa on määrdunud ja võib tekitada täiendavaid ohtusid teistele liiklejatele.

2.3. Liiklusohutus ja vahekontroll liiklusreeglite tundmises – 5 tundi

(1) Koolitus peab andma õpilasele:

- 1) ohutunnetuse riskile mineku vältimiseks;
  - 2) oskuse hoiduda ohuolukordade tekitamisest ja nendesse sattumisest;
  - 3) oskuse ohuolukorrast võimalikult ohutult väljuda.
- (2) Vajalikud õppevahendid on liiklusõpik, lüümikud, slaidid, videofilmid ja joonised.

2.3.1. Ohuolukorra ettenägemine

Pärast koolitust peab õpilane oskama ette näha ohuolukordi ja tundma nende tekke põhjusi:

- 1) juhte, kellel puudub tähelepanelik hoiak teiste liiklejate suhtes;
- 2) liiklejaid, kellel on väär enesehinnang;
- 3) väheste kogemustega juhte;
- 4) vähekaitstud liiklejaid (lapsed, vanurid, jalakäijad, jalgratturid, mopeedijuhid jt);
- 5) liiklejaid, kelle liikumisvõime on mingil moel piiratud;
- 6) mõnede autode ja autorongi juhtimise ning liikumise eripära;
- 7) sõitu eriviisil koormatud sõidukitega;
- 8) sõitu vahelduvates tee- ja ilmaoludes;
- 9) sõitu vahelduvalt valge- ja pimedal ajal;
- 10) loomade teele ilmumist.

2.3.2. Olukorra hindamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hinnata ohu võimalikku iseloomu;
- 2) kirjeldada ohutuid juhtimisvõtteid ohuolukordades;
- 3) arvestada liiklejate võimalikke liiklusreeglite sätete tõlgendusi kujutatud olukorras.

2.3.3. Liiklusõnnetused ja kahjustused

2.3.3.1. Õnnetuse iseloom

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada liiklusõnnetusi, mis võivad tekkida:

- 1) teelt välja sõitmisel;
- 2) kaldumisel vastassuunavööndisse;
- 3) manöövri sooritamisel, kui pole antud nõuetekohast suunamärguannet;
- 4) pöörde sooritamisel arvestamata õiget paiknemist;
- 5) vasak- või tagasipöörde sooritamisel arvestamata taganttulevat sõidukit;
- 6) vasak- või tagasipöörde sooritamisel arvestamata vastutulevat sõidukit;
- 7) kokkupõrkel vastutuleva sõidukiga, mis on vasakpöördel;

- 8) samaliigiliste teedega ristmiku ületamisel;
- 9) kõrvalteelt peateele sõitmisel;
- 10) sõitmisel peateel, jälgimata teeandmiskohustuse täitmist;
- 11) reguleeritava ristmiku ületamisel;
- 12) möödasõidul ühest sõidukist;
- 13) möödasõidul mitmest sõidukist;
- 14) reguleerimata ülekäigurajal (otsasõit jalakäijale);
- 15) reguleeritaval ülekäigurajal (otsasõit jalakäijale);
- 16) ristmikult välja sõites (otsasõit jalakäijale);
- 17) jalgrattatee ületamisel;
- 18) möödumisel ühissõidukipeatuses seisvast bussist või trollist;
- 19) möödumisel trammipeatusest, seal seisvast trammist;
- 20) kui tee on halvasti valgustatud;
- 21) sõitmisel piiratud või halva nähtavuse tingimustes;
- 22) ulukite ilmumisel teele;
- 23) tuule mõjul liikuvale sõidukile.

2.3.3.2. Õnnetuste ja kahjustuste omavahelised seosed

Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1) varalise kahjuga lõppevad õnnetused;
- 2) inimvigastusega lõppevad õnnetused;
- 3) surmaga lõppevad õnnetused.

2.3.3.3. Õnnetuste põhjused

Pärast koolitust peab õpilane oskama ohuolukorda kujutava joonise abil või tegeliku õnnetuse käigu kirjeldamisega selgitada tõenäolisi tegureid, mis võisid mõjutada õnnetuse:

- 1) teket (nt alkoholi või narkootiliste ainete kasutamine);
- 2) kulgu;
- 3) tagajärgi.

2.3.3.4. Õpilane peab oskama tuua näiteid, kus juht peab tegutsema:

- 1) ajapuuduses;
- 2) teabe vaeguses;
- 3) kui ta ei saa hinnata oma võimeid õigesti.

2.3.3.5. Juhi piiratud võimed, mis võivad mõjutada õnnetuse teket

Pärast koolitust peab õpilane oskama ette näha tekkivat ohuolukorda ja olema võimeline selgitama juhi psüühikaga seotud tegureid, mis võivad muuta liiklusolukorra keerukust.

2.3.4. Liiklusreeglid ja eetikanõuded

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) miks liiklus peab olema reeglistatud;
- 2) miks inimesed ei järgi alati liiklusreegleid;
- 3) miks inimesed ei arvesta alati keskkonnakaitsenõudeid;
- 4) liikluskultuuri alust – vastutustunnet.

2.3.5. Ohutegurid pukseerimisel ja autorongiga sõitmisel

2.3.5.1. Ohutegurid pukseerimisel

Pärast koolitust peab õpilane teadma, millal tohib pukseerida:

- 1) painduva ühenduslüluga;
- 2) jäiga (varda- või kolmnurgakujulise) ühenduslüluga;
- 3) osaliselt toetatuna.

Õpilane peab teadma:

- 1) ühenduslülil kohta esitatavaid nõudeid (tähistus, pikkus);
- 2) lubatavat suurimat kiirust;
- 3) ühenduslülilist tingitud õigeid pukseerimisvõtteid;
- 4) pukseeriva ja pukseeritava sõiduki juhtide vaheliste leppemärguannete vajadust ja sisu.

2.3.5.2. Ohutegurid autorongiga sõitmisel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ühendada haagist ja poolhaagist vedukiga;
- 2) kontrollida ühendusseadmete lukustust;
- 3) kasutada tõkiskingi;
- 4) ühendada pidurivoolikuid;

- 5) ühendada elektrisüsteemi;
  - 6) hinnata veduki, haagise ja poolhaagise masside erinevust;
  - 7) hinnata autorongi pidurdusvõimet;
  - 8) arvestada autorongi pidurdamisel tekkivaid ohte;
  - 9) arvestada poolhaagise vibamist;
  - 10) arvestada trajektoore ja tekkivaid jõude pööretel ja kurvisõidul;
  - 11) arvestada haagise mõju autorongi juhitavusele;
  - 12) arvestada nõudeid ja ohte autorongiga manööverdamisel.
- 2.3.5.3. Ohutegurid maastikusõidukiga sõitmisel
Pärast koolitust peab õpilane teadma põhilisi ohte maastikusõidukiga sõitmisel.
- 2.3.6. Autojuhi töö- ja puhkeaeg
Pärast koolitust peab õpilane tundma töö- ja puhkeaja kohta käivate õigusaktide põhilisi sätteid.

2.4. Liikluspühholoogia – 2 tundi

Koolitus peab andma õpilasele:

- 1) lugupidava hoiaku teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes;
- 2) oskuse hinnata ja arendada endas liikluskultuuri (olukorra ettenägemise võimet, arukust, otsustusvõimet, vastutustunnet);
- 3) teadmised juhile vajalike võimete kohta; 4) oskuse täielikult rakendada oma võimeid ohuolukorra tekkimisel.

Vajalikud õppevahendid on liiklusõpik, lüümikud, slaidid ja joonised.

2.4.1. Üldmõisted ja juhi tegutsemise skeem

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) vajadust ette näha olukorda, kuhu ta võib sattuda, ja teada, kuidas selles tegutseda;
- 2) eksliku käitumise tulemusel tekkida võivaid võimalikke liiklusõnnetusi;
- 3) inimese psühhofüsioloogilisi omadusi;
- 4) juhi tegutsemise skeemi (ärrituse mõju meeleorganile, juhi reageerimisaeg ja reaktsioon);
- 5) juhi töös esmatähtsaid psüühilisi protsesse – mõtlemist ja tähelepanu jaotamise võimet.

2.4.2. Inimese psühhofüsioloogilised omadused

2.4.2.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) reageerimise tähtsust, seda eriti ajapuuduses;
- 2) reageerimisaja pikkust sõltuvalt juhi tervisest, väsimusest, joobeseisundist, emotsionaalsusest ja teistest teguritest;
- 3) reageerimisajal läbitavat teepikkust (km/h ja m/s kohta);
- 4) ärrituse mõju silmale;
- 5) vaatevälja piiratust;
- 6) vaatevälja sõltuvust sõidukiiruse muutumisest;
- 7) nägemisteravuse erinevust vaatevälja eri osades;
- 8) kontrastsuse (objekti taustast erinevuse) mõju;
- 9) silma pimedusega kohanemise aega;
- 10) silma valgusega kohanemise aega;
- 11) nägemisteravuse sõltuvust east;
- 12) nägemisillusioonide tekke põhjusi;
- 13) vastuliikva sõiduki kauguse hindamisel tehtavaid vigu;
- 14) kauguse hindamisel tehtavaid vigu udus;
- 15) vastuliikva sõiduki kiiruse hindamisel tehtavaid vigu;
- 16) kuidas mingile esemele kinnistunud pilk mõjutab sõidujoont;
- 17) tähelepanu jaotuvust, ümberlülitust ja hajuvust.

2.4.2.2. Näidete varal peab õpilane oskama nimetada neid meeleorganeid, mis on juhi töös seotud kuulmis-, haistmis-, puute- ning liikumistajuga.

2.4.2.3. Näidete varal peab õpilane oskama selgitada tundeelamuste (emotsionaalsuse) mõju:

- 1) mõtlemisvõimele, tähelepanule ja reageerimisajale;
- 2) ümbritsevate tegelikkusele ja iseendale;
- 3) tundepeinge (stressi) kasvule (erutus, ärritus, mure, tervislik seisund ja teised halva meeleolu kaasmõjurid);
- 4) liiklusohu suurenemisele.

2.4.3. Tegurid, mis mõjutavad liiklusohutust

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) tegureid, mis mõjutavad juhi reageerimisega ja sellest sõltuvalt reageerimismaad;
- 2) tegureid, mis mõjutavad sõiduki peatumismaa pikkust, sealhulgas pidurite rakendusmaad (-aega), aeglustusmaad ja pidurdusmaad;
- 3) kuidas sõidukiiruse kasv mõjutab aeglustusmaa pikkust;
- 4) pilgu ümbersuunamiseks kuluvat aega;
- 5) sõiduki sise- ja välispeeglite kasutamiseks kuluvat aega;
- 6) tasa- ja kumerpeeglist paistva eseme nähtava kauguse erinevust.

Näidete varal peab õpilane oskama selgitada, kuidas juht saab vältida ohuolukorda sattumist ja sõita kaitslikult.

2.4.4. Erilised isikuomadused

2.4.4.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, miks on ohtliku iseloomuga käitumisviisideks agressiivsus, impulsiivsus, ameti- või isikupositsiooni rõhutamine.

2.4.4.2. Selgitada võimalikke pingesiseid liikluses, pingesiseid mõistete ja olemust ning pingesise mõju liiklusohutusele.

2.4.5. Juhi valmisolek liikluses osalemiseks

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) teatava intellektuaalse ja emotsionaalse taseme saavutamise vajadust, vastamaks hea käitumise nõuetele;
- 2) vajadust tunda juhi kutse-eetikat (kutsekohust, kutseau);
- 3) reaalsustaju vajadust;
- 4) enesekriitilisuse vajadust;
- 5) vastutustunde vajadust;
- 6) noorte mees- ja naisjuhtide selliseid erinevusi oma võimete hindamisel ja rakendamisel, mis võivad olla põhjustatud rühma iseärasustest.

2.4.6. Sotsiaalsed tegurid

2.4.6.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada ohte, mis tekivad:

- 1) liiklusreeglite nõuete mittetäitmisest;
- 2) ühe ja sama liiklusnõude erinevast tõlgendamisest;
- 3) keskkonna mitteametustamisest.

2.4.6.2. Õpilane peab oskama kirjeldada:

- 1) mis on grupisurve (kaasliiklejate käitumismalli omaks võtmine) ja millest tekib grupisurvega kaasaminek;
- 2) negatiivse grupisurve eeldusi liiklusõnnetusteks;
- 3) isiksuseomadusi, mis võimaldavad kergesti alluda grupisurvele;
- 4) isiksuseomadusi, mis ei lase alluda grupisurvele;
- 5) eeskujulikku käitumist, mis avaldab teistele head mõju.

2.4.7. Tegutsemisvõimet vähendavad tegurid

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kuidas isiklikud motiivid ja varasemad kogemused mõjutavad juhi käitumist;
- 2) väsimuse tunnuseid;
- 3) väsimuse mõju liiklusohutusele;
- 4) väsimuse mõju nägemisele;
- 5) väsimuse mõju liigutuste koordineerimisele;
- 6) väsimuse mõju enesehinnangule;
- 7) milline on alkoholi ja narkootiliste ainete mõju tajule;
- 8) millest sõltub alkoholi põlemise aeg organismis ning millal tohib pärast alkoholi tarvitamist juhtida sõidukit;
- 9) ohte, mis tekivad, kui sõidukit juhitakse alkoholi- või narkootikumiuimas;
- 10) tagajärgi, mis võivad tekkida liikluses, kui sõidetakse alkoholi- või narkootikumiuimas või teatud ravimite mõju all;
- 11) ohte, mis võivad tekkida mobiiltelefoni kasutamisel sõidu ajal.

2.5. Liiklusalased lisanõuded ja –eeskirjad – 3 tundi

2.5.1. Vajalikud õppevahendid on lisanõudeid selgitavad seadused, määrused, eeskirjad ja nende kommentaarid.

2.5.2. Koolituse käigus peab õpilasele selgitama neid õigusakte, mis määravad juhi ohte ennetava ja keskkonda säästva hoiaku.

2.5.3. Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1) õppesõidu kohta kehtestatud nõudeid;
- 2) eritalituse sõiduki tunnuseid ja nende sõidukite erimärguannetest (sinise, punase ja kollase vilkuriga) tulenevaid kohustusi teistele liiklejatele;
- 3) jalgratturile ja mopeedijuhile kehtestatud nõudeid;
- 4) loomveoki, looma ja käsikäruga liiklejale kehtestatud nõudeid;
- 5) kuidas peab juht tegutsema liiklusõnnetuse korral;
- 6) liiklusseadusest ja liiklusseadusest tulenevaid liiklejate kohustusi ja õigusi;
- 7) milline on liikluskindlustuse süsteem ja kuidas sõlmitakse kindlustuslepinguid;
- 8) haldus-, tsiviil- ja kriminaalvastutusele võtmise korda liiklusega seotud osas;
- 9) sõiduki registreerimise korda;
- 10) tehnölevaatusel sõiduki kohta esitatavaid nõudeid;
- 11) nõuded mootorsõiduki (autorongi) tehnoseisundi ja varustuse kohta;
- 12) nõudeid sõiduki, veose ja sõitjate kohta;
- 13) nõudeid suur- ja/või raskeveose veol;
- 14) nõudeid sõiduki ja juhi suhtes, kui sõidetakse välismaale;
- 15) autojuhi kutsekoolituse üldisi aluseid.

3. Sõiduõpe – 10 tundi

3.1. Sõiduki käsitlemine – 1 tund

3.1.1. Sõiduki seadmete otstarve ja hooldus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

3.1.1.1. Lihtsa kontrollimise teel kindlaks teha vigu ja kulumist järgmistel sõiduki seadmetel:

- 1) sõidu- ja seisupidur;
- 2) mootor- ja abipidur;
- 3) rool;
- 4) rattad;
- 5) jõuülekanne;
- 6) diferentsiaalilukusti;
- 7) põhilised elektriseadmed (valgustus- ja signaalsüsteemid);
- 8) väljalaske- ja heitgaasi kahjustamissüsteem;
- 9) poripõlled;
- 10) tahavaatepeeglid;
- 11) haakeseadmed, haagised ja poolhaagised;
- 12) kallutus- ja lukustusseadmed.

3.1.1.2. Kontrollida pidurajami tihedust ja pidurimehhanismi korrasolekut, vabastada pingest piduri vedruakut.

3.1.1.3. Vahetada lampe, kaitsmeid ja rattaid.

3.1.1.4. Kontrollida järgmiste vedelike taset ja vajaduse korral neid lisada:

- 1) kütus;
- 2) mootoriõli;
- 3) pidurivedelik ja külmumistõrjuki vedelik;
- 4) akuvedelik;
- 5) jahutusvedelik;
- 6) klaasipesuvedelik;
- 7) rooliõli.

3.1.2. Sõiduki ohutuse kontroll

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

3.1.2.1. Kontrollida järgmiste seadmete ja veose vastavust esitatavatele nõuetele:

- 1) pidurid;
- 2) rattad;
- 3) rool;
- 4) valgustusseadmed;
- 5) märgutuled;
- 6) helisignaalseade;
- 7) klaasipuhastid;
- 8) poripõlled;

- 9) tahavaatepeeglid;
  - 10) haakeseaded;
  - 11) autorongi piduri- ja elektriühendused;
  - 12) veose paigutus ja kinnitus.
- 3.1.2.2. Otsustada, kas haagist tohib veokiga ühendada.
- 3.1.2.3. Otsustada, kas on vaja puhastada laternaide, aknaid ja numbrimärke.

3.2. Sõiduki juhtimine õppeplatsil – 3 tundi

3.2.1. Sõiduasend

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kontrollida uste suletust;
- 2) kasutada juhiistme ja rooliasendi reguleerimisvõimalusi parima sõiduasendi saavutamiseks.

3.2.1.1. Juhtimis- ja kontrollseadmed

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kasutada kõiki juhtseadiseid;
- 2) jälgida kõiki kontrollseadmeid.

3.2.1.2. Tahavaatepeeglid

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) reguleerida kõiki tahavaatepeegleid saavutamaks õiget vaatevälja sõiduasendis;
- 2) kontrollida vaatevälja ja pimedat ala peapööramisega.

3.2.1.3. Turvavöö

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kasutada turvavööd õigesti;
- 2) aidata sõitjatel turvavööd kinnitada ja sellest vabaneda;
- 3) aidata erinevas vanuses lastel kasutada õiget turvavarustust (lastetooli jne).

3.2.2. Sõiduki käivitamine, sõidu alustamine, slaalom, peatumine

Pärast koolitust peab õpilane olema suuteline täitma punktis 3.2.2. nimetatud sõidueksamite esimese järgu kõik harjutused.

3.2.2.1. Käivitamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama käivitada mootorit:

- 1) külmalt ja soojalt;
- 2) sooja, külma ja niiske ilmaga;
- 3) pärast väljasuremist.

3.2.2.2. Sõidu alustamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) anda märku enne liikumise alustamist;
- 2) alustada sõitu sujuvalt suunamata pilku pedaalidele;
- 3) sõidu alustamisel jälgida ümbritsevat liiklust;
- 4) sujuvalt alustada sõitu tõusul.

3.2.2.3. Slaalom

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) reguleerida sõidukiirust siduri abil;
- 2) sõita slaalomit edasi.

3.2.2.4. Peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) peatuda sujuvalt pidurdades ettenähtud kohas;
- 2) auto seismajäämisel rakendada abinõusid auto iseenesliku liikumahakkamise vältimiseks.

3.2.3. Juhtimine

3.2.3.1. Rooli pööramine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hoida rooli õigesti;
- 2) pöörata rooli vastavalt sõidukiirusele.

3.2.3.2. Sõit piiratud alal

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) juhtida autot piiratud alal vastavalt harjutusskeemidele;
- 2) sõita vasaku või parema küljega äärejoone lähedale ja peatuda nii, et rattad puudutavad seda;
- 3) paigutada autot laadimisplatvomi äärde.

3.2.4. Tagurdamine

- 1) tagurdamine otsesuunas;
- 2) tagurdamine pöördega nii vasakule kui paremale;
- 3) tagurdamine boksi pöördega.

3.2.4.1. Juhtimisasend

Pärast koolitust peab õpilane oskama tagurdada sellises asendis, mis annab talle võimaluse täpselt manööverdada ja oma tähelepanu jaotada.

3.2.4.2. Tagurdamine piiratud alal

Pärast koolitust peab õpilane oskama tagurdada otsesuunas ja pöördega (tagurpidi slaalom).

3.2.5. Manööverdamine kallakul

3.2.5.1. Sõidu alustamine tõusul

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) alustada sõitu mitmesuguse kaldega tõusul ja langudel nii edasi- kui ka tagasisuunas, seisupiduri abil ja ilma;
- 2) peatada autot laugel tõusul ning hoida seda paigal siduri või sõidupiduriga.

3.2.5.2. Sõidu alustamine langul

Pärast koolitust peab õpilane oskama rakendatud seisupiduri korral valida sobivat käiku ja pärast mootori käivitamist sõita edasi- või tagasisuunas.

3.2.6. Sõiduki käiguvahetus

3.2.6.1. Kõrgema ja madalama käigu lülitamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) vahetada käiku;
- 2) valida sobivat käiku vastavalt auto kiirusele ja mootori pöörlemissagedusele;
- 3) mootoriga pidurdamiseks lülitada madalamat käiku;
- 4) tõusul lülitada mõnelt kõrgemalt käigult sisse esimest käiku ja hoida siduri või sõidupiduri abil autot paigal;
- 5) valida käiku nii, et väheneks kütusekulu, heitgaasi kogus ja mootorimüra.

3.2.7. Sõiduki pidurdamine

Sujuv ja järsk pidurdamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) pidurdada sujuvalt mitmesugustel teekatetel ja mitmesuguselt kiiruselt seismajäämiseni varemääratud kohal, kasutades õigeid pidurdusvõtteid;
- 2) pidurdada üksteisest järsult erinevate katetega teel õigete pidurdusvõtetega, saavutamaks lühemat pidurdusteed;
- 3) kasutada õigeid pidurdusvõtteid tõusul ja langudel.

3.2.8. Tagasipööre

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) pöörata tagasi eri laiustega teedel;
- 2) pöörata tagasi ristmikul.

3.2.9. Parkimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

3.2.9.1. Parkida parklas:

- 1) parkivate sõidukite vahele ja külgboksi;
- 2) märgistatud parkimiskohale.

3.2.9.2. Parkida nii paremal kui vasakul teepoolel:

- 1) parkivate sõidukite vahele;
- 2) märgistatud parkimiskohale.

3.2.10. Tähelepanu jaotamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita mitmesugustes tingimustes ja olukordades;
- 2) jälgida mõõdikute näite nii, et auto säilitaks valitud sõidusuuna;
- 3) jaotada tähelepanu ja anda märku nii, et auto säilitaks valitud sõidusuuna.

3.2.11. Haagise ühendamine vedukiga

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ühendada vedukiga kerghaagist ja kontrollida ühendusi;
- 2) lahutada kerghaagist vedukist;
- 3) võtta kasutusele abinõusid kerghaagise iseenesliku liikumahakkamise tõkestamiseks.

3.3. Vahekontroll juhtimisoskuses – 1 tund

3.3.1. Vahekontroll peab näitama, kas õpilane on omandanud õppeväljakul kõik õppekavas olevad sõiduvõtted.

3.3.2. Vahekontrolli edukalt sooritanud õpilane saab jätkata sõitu liikluses.

3.4. Sõiduki juhtimine liikluses – 3 tundi

3.4.1. Sõidu alustamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama alustada sõitu:

- 1) tee äärest, jälgides liiklust;
- 2) järgides teeandmise nõudeid.

3.4.2. Sõiduki paiknemine teel

3.4.2.1. Paiknemine sõiduteel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida õiget sõidurada ja sõiduki rida, arvestades tee ja sõiduki omadusi, liiklustihedust ja nähtavust;
- 2) kasutada teepeenart;
- 3) kasutada õigeid kurvisõiduvõtteid.

3.4.2.2. Paiknemine sõiduradadel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita kindlal sõidurajal ja kindlas sõidukireas;
- 2) kasutada vastassuunavööndit möödasõiduks;
- 3) kasutada naaberrada möödumiseks;
- 4) valida sõidurada kavatsatud sõidusuuna või liikluskorraldusvahendite järgi.

3.4.3. Sõidukiiruse valik

3.4.3.1. Üldised nõuded

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) suurendada kiirust pärast pööret või väljasõitu (nt hoovist) nii, et ei takistataks tagasõitjaid;
- 2) hoida ohutut kiirust.

3.4.3.2. Kiiruspiirangud

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hoida ühtlast sõidukiirust;
- 2) hoida sujuvat liiklusrütmi kiiruspiirangu alas;
- 3) valida kiirust, arvestades:
  - kiiruspiiranguid,
  - teed ja teeolusid (ka poriga pritsimise ohtu),
  - ilma- ja nähtavustingimusi,
  - auto seisundit ja koormatust,
  - isiklike sõiduvõimeid,
  - mitmesuguseid keskkonnamõjusid,
  - muid liiklustingimusi;
- 4) valida õiget kiirust sõitmata põhjendamatult aeglaselt;
- 5) valida kiirust nii, et oleks võimalik peatuda sõidutee nähtaval osal (nt võimaliku takistuse ees).

3.4.4. Vastusõitvad sõidukid

3.4.4.1. Kiirus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida sobivat kiirust vastutulevate sõidukitega kohtumisel;
- 2) valida kiirust nii, et kohtumine vastutulevate sõidukitega toimuks võimalikult ohutus kohas.

3.4.4.2. Paiknemine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida teel vastutulevate sõidukite suhtes sobivat paika;
- 2) jätta vähekaitstud liiklejatele teel piisavalt ruumi.

3.4.5. Sõit liiklusvoos

3.4.5.1. Sõit teiste sõidukite ees

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kiiresti kindlaks teha tagasõitja kiirust ja kavatsusi ning seda, kas pikivahe on ohutu;
- 2) kergendada tagasõitjate möödasõitu;
- 3) aeglustada pidurdades nii, et pidurituli hoiataks tagasõitjat ette kavatsatud peatumisest õigel ajal.

3.4.5.2. Sõit teiste sõidukite järel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) hoida ohutut pikivahet eessõitjaga, arvestades:

– ilma- ja teeolusid;

– eessõitva sõiduki mõju nähtavusele;

– kiirust;

– möödasõitvaid sõidukeid;

– hoiatusmärguande õigeaegsust;

2) tähele panna eessõitva sõiduki juhi kavatsusi;

3) hoida ohutut pikivahet vähendamaks pidurdamise ja kiirendamise vajadust.

3.4.5.3. Sõit teiste sõidukite kõrval

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) vältida kaherattalise sõiduki kõrval sõitmist ühel sõidurajal;

2) arvestada suuremate sõidukite pöördeala laiust;

3) arvestada vajalikku külgvahet.

3.4.5.4. Sõiduraja vahetus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) vahetada sõidurada tiheda liikluse korral;

2) panna tähele teiste sõidukijuhtide kavatsusi ja kergendada nende manöövrit;

3) vahetada sõidurada ületamata pidevjoont.

3.4.6. Ristmike ületamine

3.4.6.1. Juhi tegevus enne ristmikku

Pärast koolitust peab õpilane ristmikule sõites oskama:

1) valida sobivat paika arvestades liiklusmärke, teemärgiseid ja kavandatud sõidusuunda;

2) olla valmis muutma sõidusuunda või pidurdama;

3) vähendada kiirust ja vajadusel seisma jääda;

4) panna tähele tagapool toimuvat;

5) jääda seisma määratud kohas, kui fooris põleb keelav tuli või kui seda nõuab liiklusmärk;

6) jälgida reguleeriija märguandeid;

7) olla valmis reageerima teiste liiklejate võimalikele vigadele;

8) olla valmis liikumise alustamiseks kohe, kui seda lubab asjakohane märguanne.

3.4.6.2. Otsesõit ristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama täita teeandmiskohustust ristmikul.

Sõites otse ristmikul peab õpilane oskama:

1) jälgida nähtavust ristmikul ja pärast seda;

2) jälgida teiste liiklejate kavatsusi;

3) näidata selgelt oma kavatsust teeandmiskohustust täita;

4) mitte takistada teisi liiklejaid ristmikul;

5) mitte takistada teisi liiklejaid ristmikult ära sõites.

3.4.6.3. Ristmikul parempöörde sooritamise kaasnivad nõuded juhile

Pärast koolitust peab õpilane oskama täita teeandmisnõudeid.

Ristmikul paremale pöörates peab õpilane oskama:

1) anda õigeaegselt suunamärku;

2) sõita võimalikult pärisuunavööndi parema ääre lähedale;

3) sooritada pööret võimalikult kitsal alal;

4) mitte ohustada autost paremal paiknevaid kaherattalisi sõidukeid;

5) pöörata tähelepanu vasakul toimuvale;

6) näidata selgelt oma kavatsust täita teeandmiskohustust;

7) panna tähele teiste liiklejate kavatsusi;

8) valida ohutut kiirust vastavalt pöörderaadiusele;

9) kasutada aeglustusraja puudumisel teepeenart;

10) anda teed sõiduteed ületavatele jalakäijatele ja jalgratturitele;

11) mitte takistada teisi liiklejaid ristmikult ära sõites.

3.4.6.4. Ristmikul vasakpöörde sooritamise kaasnivad nõuded juhile.

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) täita teeandmisnõudeid ristmikul;

2) pöörata ristmikul vasakule ja sealjuures:

- anda õigeaegselt suunamärku,
- sõita pärisuunavööndi vasaku ääre lähedale,
- pöörata tähelepanu vastutulevatele sõidukitele,
- näidata tagant tuleva trammi ja möödasõitu lõpetava sõiduki juhile selgelt oma kavatsust täita teeandmiskohustust,
- panna tähele teiste liiklejate kavatsusi,
- valida ohutut kiirust vastavalt pöörderaadiusele,
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikul,
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikult ära sõites,
- anda teed sõiduteed ületavatele jalakäijatele ja jalgratturitele,
- pärast pööret suurendada kiirust vältimaks teiste liiklejate takistamist; 3) asendada vasakpööret teise, ohutuma sõidusuunaga tiheda liikluse, piiratud nähtavuse vms korral.

3.4.6.5. Ringristmikul sõiduga kaasnevad nõuded juhile

Pärast koolitust peab õpilane oskama täita teeandmisnõudeid ringristmikul.

Ringristmikul sõites peab õpilane oskama:

- 1) paikneda õigesti, arvestades sõidusuunda ringilt väljasõidul;
- 2) näidata selgelt oma kavatsust täita teeandmiskohustust;
- 3) valida kiirust vastavalt liiklustihedusele, teeoludele ja ristmiku kujule;
- 4) panna tähele teiste liiklejate kavatsusi;
- 5) olla eriti tähelepanelik vähekaitsitud liiklejate suhtes.

3.4.7. Sõit ühesuunalisel teel

3.4.7.1. Otsesõit

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) täita teeandmisnõudeid;
- 2) otsustada, kas liiklus on ühesuunaline;
- 3) sõita otse ühesuunalisel teel paiknedes sellel vastavalt järgnevale sõidusuunale, pöörates erilist tähelepanu jalakäijatele, jalgratturitele ja seisvatele sõidukitele.

3.4.7.2. Vasakpöörde sooritamise

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) täita teeandmisnõudeid ristmikul;
- 2) pöörata vasakule võimalikult sõidutee vasaku ääre lähedalt.

3.4.8. Vöötrada ja jalgrattatee

Vöötraja ja jalgrattatee ületamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) täita nõudeid, mis kehtivad reguleeritud või reguleerimata ülekäiguraja ja jalgrattatee sõiduteega ristumise kohal;
- 2) vältida jalakäijate ja jalgratturite ohustamist;
- 3) vältida peatumist ülekäigurajal või jalgrattatee ja sõidutee ristumise kohal.

3.4.9. Tagasipöörde sooritamise

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida tagasipöördeks ohutut kohta ristmikel ja ristmike vahel, arvestades:
  - tee laiust,
  - nähtavust,
  - liiklustihedust,
  - liiklusreegleid;
- 2) pöörata tagasi, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid.

3.4.10. Peatumine ja parkimine

3.4.10.1. Sõiduki peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida sõiduki peatamiseks ohutut kohta, arvestades:
  - tee laiust,
  - nähtavust,
  - liiklustihedust,
  - liiklusreegleid,
  - väljumise ohutust;
- 2) peatada sõiduk, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid.

3.4.10.2. Sõiduki parkimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) otsida parkimiskohta, ilma et see juhiks tähelepanu muult liikluselt kõrvale;
- 2) parkida, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid;
- 3) kasutada parkimisala otstarbekalt;
- 4) võtta kasutusele abinõusid auto ja haagise iseenesliku liikumahakkamise vältimiseks;
- 5) võtta kasutusele abinõusid selleks, et kõrvalised isikud ei saaks autot kasutada;
- 6) parkida liiklusmärkide ja teiste liiklusreeglite kohaselt.

3.4.11. Möödaskõit teel liikuvast või seisvast sõidukist

3.4.11.1. Nõuded teadmistele enne möödaskõidu alustamist

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kavandada möödaskõitu;
- 2) sõita eessõitva sõiduki suhtes nii, et säiliks parim nähtavus ning ohutu piki- ja külgvahet;
- 3) otsustada, kas on võimalik ohutult mööda sõita, arvestades:
  - nähtavust,
  - ristmike olemasolu,
  - ilma- ja teeolusid,
  - pimestusohutu,
  - vastutulevaid sõidukeid,
  - vähekaitstud liiklejaid,
  - eessõitvaid sõidukeid,
  - võimalust pärast möödaskõitu naasta pärisuunavööndisse,
  - tagasõitvaid sõidukeid,
  - auto kiirendusvõimet,
  - auto ja haagise koormat,
  - liiklusreegleid;
- 4) otsustada, millal anda märku möödaskõidul.

3.4.11.2. Teel liikuvast või seisvast sõidukist möödaskõidul

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sooritada ohutu möödaskõitu suurendades sõidukiirust, jälgides samaaegselt teisi liiklejaid;
- 2) katkestada möödaskõit ohu ilmumisel;
- 3) möödaskõidu ohutuks lõpetamiseks arvestada vajalikku pikivahet ja võimalust naasta pärisuunavööndisse.

3.4.11.3. Möödaskõit järjest mitmest sõidukist

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) mööda sõita mitmest järjestikku sõitvast sõidukist;
- 2) panna tähele eessõitvate sõidukite juhtide märguandeid ja olla valmis ohutult tegutsema.

3.4.11.4. Möödaskõit teisest sõidukist paremalt poolt

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) otsustada, kas tohib ja saab sõidukist mööduda paremalt, arvestades:
  - nähtavust,
  - pärisuunavööndi laiust,
  - ohutu külgvahet,
  - vähekaitstud liiklejaid,
  - liiklusreegleid;
- 2) valida möödumiseks ohutu kiirust.

3.4.12. Sõitmine maanteel ja kiirteel

3.4.12.1. Sõitmine maanteel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita maanteele kiirendusrajalt ja sealjuures:
  - tegutseda sõltuvalt nähtavusest liikluses,
  - valida kiirust vastavalt liikluse rütmile ja tihedusele maanteel;
- 2) sõita maanteel ja sealjuures:
  - kasutada parempoolset sõidurida otsesõiduks ja pärisuuna vasakpoolset sõidurida, möödumiseks,
  - jälgida, et nähtavus vastaks liikluse tihedusele ja kiirusele,
  - kiiresti reageerida tagasõitvate sõidukite juhtide kavatsustele,
  - pöörata erilist tähelepanu neile, kes sõidavad maanteele kiirteelt või kõrvalteelt, ja valida vastavalt kiirust, tehes teele sõitmise teistele ohutumaks,

– valida sobivat kiirust, vältides põhjendamatult aeglast sõitu;

3) maanteelt maha sõites:

- anda varakult märku,
- sõita aeglustusrajale,
- vähendada sujuvalt kiirust.

3.4.12.2. Sõitmine kiirteel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) sõita kiirteele, sealjuures:

- anda suunamärku ja pidada kinni teeandmiskohustusest,
- otsustada, millal võib kiirteele sõita, arvestades sealset liiklust,
- valida kiirust, arvestades kiirtee liiklusrütmi;

2) sõites kiirteel:

- jälgida liiklust kiirteel, arvestades eriti selle kiirust,
- kiiresti reageerida tagasõitvate sõidukite juhtide märguannetele,
- valida sobivat kiirust vältimaks liiga aeglast sõitu;

3) kiirteelt maha sõites:

- anda õigeaegselt suunamärku,
- sõita aeglustusrajale,
- vähendada õigel ajal kiirust.

3.4.13. Raudtee ja trammitee

3.4.13.1. Raudtee ületamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) jälgida raudteeliiklust;

2) valida sobivat kiirust nii, et autot oleks võimalik peatada ohutus kauguses tõkkepuust, rööbastest, foorist, liiklusmärgist ja/või stoppjoonest;

3) anda raudteesõidukile teed;

4) täita raudtee ületamise eeskirju;

5) täita raudteeülesõidukohal eeskirjanõudeid, mis käsitlevad:

- peatumist,
- parkimist,
- möödasõitu,
- juhi tegutsemist hädapeatumise korral.

3.4.13.2. Trammiteega seonduv liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) jälgida trammiliiklust;

2) valida sobivat kiirust nii, et autot oleks võimalik peatada ohutus kauguses rööbastest, foorist, liiklusmärgist ja/või stoppjoonest;

3) anda teed trammi peale minevatele ja trammist väljuvatele sõitjatele;

4) täita nõudeid, mis kehtivad trammiteega teedel ja sätestavad:

- trammile tee andmise kohustust,
- peatumist ja parkimist trammitee läheduses,
- möödasõidu nõudeid,
- trammitee kasutamist rööbasteta sõidukite poolt.

3.4.14. Sõit teetööde korral

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) järgida juhiseid (märgid jms) teetööde tegemise kohtades;

2) täita reegleid, mis kehtivad sisselülitatud kollase vilkuriga sõiduki suhtes;

3) sõita ohutu kiirusega, arvestades:

- libeduse võimalust,
- teetöölisi,
- teemasinaid,
- piiratud manööverdamisruumi,
- varjatud ohu võimalust.

3.4.15. Vähekaitstud liiklejad

3.4.15.1. Jalakäijad liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) jätta jalakäijale piisavalt ruumi sõiduteel kõnnitee või teepeenra puudumisel;

- 2) anda teed vöötrajale astunud või sõidutee ületamist ootavale jalakäijale;
- 3) valida keskkonnasõbralikku sõiduviisi, et väheneks heitgaasi ja müra mõju lähiümbruse jalakäijale, ning vältida jalakäija pritsimist poriga.

3.4.15.2. Lapsed liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) pöörata erilist tähelepanu lastele – nii neile, kes käivad jala, kui ka neile, kes sõidavad jalgrattaga:
  - näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguande ja sõidu aeglustamisega,
  - andes lastele aega kõrvale põigata või teed ületada,
  - andes täiendavalt märku tulede vilgutamisega vms viisil või jäädes seisma;
- 2) valida sellist sõiduviisi, et vähendada heitgaase ja müra.

3.4.15.3. Vanurid ja puuetega inimesed liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama osutada erilist tähelepanu vanuritele ja puuetega jalakäijatele:

- 1) näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguandega sõidu aeglustamisega;
- 2) andes neile aega tee ületamiseks;
- 3) andes teed nägemispuudega inimestele, kes annavad sellest nõuetekohaselt märku;
- 4) andes täiendavalt märku tulede vilgutamise vms viisil või jäädes seisma.

3.4.16. Eriolukorrad liikluses

3.4.16.1. Seisvad sõidukid

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida ohutut kiirust ja vajadusel jääda seisma, et anda teed:
  - lastele, kes ületavad sõiduteed lasterühma tunnusmärki kandva bussi lähedal,
  - pärisuunalisele trammile minejatele ja sellelt tulijatele,
  - asulas peatusest väljuvale ühissõidukile;
- 2) hoida ohutut külgvahet seisvatest sõidukitest möödudes;
- 3) anda valgus- või helisignaali märku ohu ennetamiseks.

3.4.16.2. Eritalituse sõidukid

Pärast koolitust peab õpilane oskama anda eritalituse sõidukitele teed või peatuda õigel ajal pärast valgussignaali nägemist või helisignaali kuulmist.

3.4.16.3. Loomad teel või tee kõrval

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) vähendada kiirust ja vajaduse korral peatuda teel olevate või tee läheduses asuvate loomade puhul;
- 2) tunda ära teel piirkondi, kus on metsloomade teele ilmumise oht.

3.4.16.4. Organiseeritud inimrühm

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) arvestada võimalikke ohte inimrühmast möödumisel;
- 2) sõita inimrühma takistamata.

3.4.16.5. Hädapeatumine, sõiduki mootori- või muu rike

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) võtta sõiduki liiklusohutlike rikete tekkimisel kasutusele ohutusabinõusid;
- 2) paigutada autot sõidutee äärde või teepeenrle, et vältida ohtu või teiste sõidukite liikumise takistamist;
- 3) hoolitseda sõitjate turvalisuse eest;
- 4) kasutada ohutulesid ja ohukolmnurka;
- 5) võtta kasutusele abinõusid tekkinud liiklustakistuse kõrvaldamiseks.

3.4.17. Juhi tähelepanuvõime ja riskiteadlikkus osalemisel liikluses

3.4.17.1. Juhi tähelepanuvõime osalemisel liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) olla ettenägelik ja jälgida ümbrust nii, et ettenähtamatute olukordade tekkimisel saaks rakendada abinõusid;
- 2) kavandada sõitu nii, et ootamatult ilmuvatest takistustest saaks ümber põigata ohutult;
- 3) saada ülevaadet liiklusest tahavaatepeeglite kaudu.

3.4.17.2. Juhindumine ohutu liiklemise nõuetest

Pärast koolitust peab õpilane oskama juhinduda:

- 1) liiklusmärkidest;
- 2) foorituledest;
- 3) reguleerija märguannetest;
- 4) teemärgistest;

5) ohutusseadmetest ristumisel raudtee või trammiteega;

6) teiste juhtide märguannetest ja sõiduki tähistest;

7) muudest ohutu liikluse nõuetest.

3.4.17.3. Juhi riskiteadlikkus osalemisel liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) sõita ohutult ja olla valmis reageerima, arvestades:

– teiste liiklejate võimalikku vale käitumist,

– varjatud ohte,

– isiklikke kogemusi ja harjumusi,

– liiklusreegleid jm -juhiseid;

2) sõita sujuvalt ja arvestades:

– üldisi keskkonnakaitsenõudeid,

– oma terviseriske.

3.4.17.4. Ohuolukorrad liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) tunda ja ette näha ohtlikke olukordi:

– tunnetades märke, mis võivad viidata riskidele,

– teades, millal on vajalik pidurdusvalmidus,

– tehes õigeid otsuseid;

2) võtta kasutusele sobivaid abinõusid ohuolukorra vältimiseks.

3.4.17.5. Liikluskaitslikud hoiakud osalemisel sõidukijuhina liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama vältida liiklusõnnetust:

1) arvestades teisi liiklejaid;

2) järgides liiklusreegleid;

3) saades aru, et ta ise on liikluses veel harjumatu, näidates üles erilist tähelepanu algajate juhtide ja vähekaitsitud liiklejate suhtes;

4) arvestades, et isegi kogenud liiklejad võivad eksida.

3.5. Sõiduki juhtimine erioludes – 2 tundi

3.5.1. Juhi tegutsemine sõidul rasketes ilmastikuoludes

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) valida ohutut kiirust, arvestades piiratud nähtavust;

2) valida ohutut piki- ja külgvahet eessõitjate, vastusõitja ja teeserva suhtes;

3) kasutada õigeid valgustusseadmeid;

4) vältida teiste liiklejate pritsimist vee ja poriga.

3.5.1.1. Juhi riskiteadlikkus sõidul rasketes ilmastikuoludes

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) arvestada ohte, mis võivad kaasneda sõitmisel piiratud või halva nähtavuse oludes;

2) olla valmis reageerima teiste liiklejate valele käitumisele;

3) olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatult ilmuvatele ohtudele.

3.5.2. Sõit pimedas ajal

3.5.2.1. Sõidutingimuste hindamisvõime

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) hinnata nähtavust kaug- ja lähitulede puhul:

– märjal asfaldil,

– kuival asfaldil,

– lumega kaetud teel;

2) hinnata kaugust tugevalt ja nõrgalt helkivatest esemetest;

3) sõita pimedas ja oskama:

– ümber lülitada tulesid vastutulevate sõidukite ja möödasõidu puhul,

– valida õigeid tulesid vastavalt tee valgustatusele,

– valida õigeid tulesid peatumisel ja parkimisel.

3.5.2.2. Õiged juhtimisvõtted sõitmisel pimedas ajal

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

1) valida õiget kiirust, arvestades:

– nähtavust,

– tee laiust ja suunda,

- pimestusohutu;
- 2) valida sobivat paiknemist teel, arvestades:
  - vastutulevate sõidukite paiknemist,
  - takistusi, mida on raske märgata,
  - vähekaitstud liiklejad,
  - ohtu, et teel on jalakäijaid,
  - koha sobivust peatumiseks ja parkimiseks.

3.5.2.3. Juhi riskiteadlikkus sõitmisel pimedal ajal

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) teadvustada ohte, mis kaasnevad sõiduga pimedal ajal;
- 2) hoolitseda, et nähtavus oleks küllaldane ja kasutada ära ka teiste sõidukite valgustatud ala;
- 3) olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele ohtudele (nt metsloomad või vähekaitstud liiklejad, kes ei kanna helkurit ega ole pimedal ajal nähtavad).

3.5.3. Sõit libedal teel

3.5.3.1. Õiged sõiduvõtted sõitmisel libedal teel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) alustada sõitu libedal teel ja kiirendada sõidukit, vahetades käike ning muutes gaasipedaali asendit vältimaks veoratta ja teekatte haardumise katkemist, s.o rataste libisema hakkamist;
- 2) pidurdada libedal teel kiiruselt 40 km/h ja 60 km/h seismajäämiseni, saavutades lühima aeglustusmaa;
- 3) tugevalt pidurdada kiiruselt 60 km/h erisugustel teekatetel vasaku ja parema ratta all nii, et säiliks otsesuund, tugevalt pidurdada libedal teel kiiruselt 60 km/h järgneva möödumisega takistusest;
- 4) rakendada selliseid juhtimisvõtteid, mis vähendaksid külglibisemist libedal teel ka kurvisõidul;
- 5) valida sõidujoont, arvestades:
  - teisi sõidukeid,
  - rataste haarduvust teega,
  - veega täidetud rööpaid.

3.5.3.2. Juhi riskiteadlikkus sõitmisel libedal teel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) arvestada nõudeid, mis kaasnevad sõiduga libedal teel;
- 2) olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele libeda tee ohtudele;
- 3) ette näha ilmaolude ja koha järgi nn musta jää tekkimise võimalusi.

Õppekava on koostatud vastavuses Majandus- ja kommunikatsiooniministri 27.06.2011. a määruse nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad” lisale 9

Raivo Avango
Positiivne OÜ juhatuse liige